

Talousarvion laadintaohjeet vuodelle 2025 ja taloussuunnitelma 2026–2027

Sisällys

1.	LIMINGAN KUNNAN STRATEGISET LÄHTÖKOHDAT	3
2.	TALOUSARVION JA TALOUDENSUUNNITELMAN LÄHTÖKOHDAT	5
3.	TALOUSARVIO RAAMI VUODELLE 2025	7
3.1.	Toimintatuotot ja toimintakulut	8
3.2.	Henkilöstökulut.....	8
3.3.	Verorahoitus ja valtionosuudet	9
3.4.	Kunnan alustava tuloslaskelma ja rahoituslaskelma 2025–2027	10
4.	HALLINTOKUNTIA SITOVA TALOUSRAAMI VUODELLE 2025	12
5.	BUDJETOINTIOHJELMA	12
6.	TALOUSARVION SUUNNITTELUTYÖPAJAT	12
7.	TALOUSARVIOESITYKSEN TEKEMINEN	13
7.1.	Talousarvio ja -suunnitelma 2025-2027	13
7.2.	Strategiset menestystekijät ja palvelualuekohtaiset toimintaohjelmat.....	13
7.3.	Riskienarviointi.....	14
7.4.	Henkilöstösuunnittelu.....	14
7.5.	Investoinnit	15
7.6.	Investointisuunnitelman perustelut	15
7.7.	Määrärahojen esittämistarkkuus.....	15
7.8.	Esiteiden palauttaminen	15
	Liite 1. Strategiset tavoitteet ja mittarit.....	17
	Liite 2. Mallilomake lautakunnan alaisen hallintokunnan talousarviotekstejä varten	21
	Liite 3. Mallilomake liikelaitoksen talousarviotekstejä varten	24
	Liite 4. (kartoituksen tekemiseen erillinen Excel -pohja).....	27
	Liite 5. Henkilöstösuunnitelma	28

1. LIMINGAN KUNNAN STRATEGISET LÄHTÖKOHDAT

Limingan kunnanvaltuusto on päättänyt 13.6.2022 (§ 51) kuntastrategian vuosille 2022-2025. Vuoden 2025 talousarvio ja vuosien 2026-2027 taloussuunnitelma pohjautuu Limingan kuntastrategiaan vuosille. Valtuuston asettamat mittarit ovat liitteenä (Liite 1).

Limingan kunnan strateginen ohjaus perustuu kuntastrategiaan, jonka avulla valtuusto ohjaa koko kuntakonsernin toimintaa. Kuntastrategiaan toteutetaan erillisillä ohjelmilla, mm. maapoliittinen ohjelma, hyvinvointikertomus ja omistajapoliittinen ohjelma. Valtuuston päättämä kuntastrategia muodostuu kunnan visiosta, lupauksista, elinvoimaa vahvistavista strategisista kärjistä sekä palvelujen järjestämisen ja maankäytön keskeisistä periaatteista. Strategiaan on sisällytetty tavoitteet, mutta tarkemmat mittarit ja tavoitetasot laaditaan vuosittain talousarvion yhteydessä. Strategian seuranta ja arviointia toteutetaan vuosittain osasuorikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Limingan kunnan visio 2025: Hyvä, parempi, Liminka! Linnuista ja luonnosta kansainvälisesti tunnettu Liminka on vetovoimainen ja vireä kasvukunta, jossa on tekemistä, näkemistä ja kokemista kaikenikäisille.

Limingan kunnan arvot ja lupaukset

Teemme yhdessä, uskomme omaan tekemiseen, uudistumme ja kokeilemme rohkeasti.

Teemme yhdessä

Toimintamme pohjautuu kumppanuuteen ja verkostoihin

Toimimme mahdollistajana ja kumppaniemme menestys on meidän menestys

Luomme yhdessä avointa, luottamuksellista ja kannustavaa ilmapiiriä

Uskomme omaan tekemiseen

Olemme yhdessä ylpeitä kunnastamme ja uskomme siihen, mitä teemme

Päittäjinä ja työntekijöinä sitoudumme vetovoimaisen kuntakuvan vahvistamiseen

Uudistumme ja kokeilemme rohkeasti

Ymmärrämme muutoksen välttämättömyyden maailman muuttuessa

Rohkaisemme avoimeen keskusteluun ja tuemme uusia toimintatapoja

Kokeilemme uusia toimintatapoja ja olemme entistä ketterämpiä

2. TALOUSARVION JA TALOUDENSUUNNITELMAN LÄHTÖKOHDAT

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on hyväksyttävä talousarvion yhteydessä kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma, jonka ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidystä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarvion määrärahat ja tuloarviot budjetoidaan bruttomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Vuoden 2025 talousarvion yhteydessä kunnanvaltuusto hyväksyy myös kuntalain edellyttämät konsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelmaa laadittaessa tulee huomioida strategia-talon kaikki elementit:

- Elinvoimainen kuntaympäristö
- Maankäyttö ja kuntakuva
- Hyvinvoivat kuntalaiset
- Talouden tasapaino ja johtaminen

Vuosi 2023 oli dramaattisin vuosi kuntien lähihistoriassa muutosten näkökulmasta. Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa, minkä myötä kuntien terveydenhuollon, sosiaalisen hyvinvoinnin ja ikäihmisten palvelut siirtyivät hyvinvointialueen vastuulle. Vuosi 2024 on verotulopohjaa lukuun ottamatta vertailukelpoinen vuoteen 2023 nähden. Lähivuodet tulevat olemaan sopeutumista vallitsevaan tilanteeseen ja hyvin oletettavaa on, että kuntarakenteessa tullaan näkemään isoja muutoksia lähivuosien aikana. Vuosikatteeltaan negatiivisten kuntien määrä on ennusteissa kasvanut, joka voi indikoida kriisikuntamenettelyiden ja kuntajakoselvitysten lisääntymistä. Kuntien tehtävissä on ollut menneisyudessa paljon vapaaehtoisia ja ennaltaehkäiseviä terveydenhuollon ja sosiaalisen hyvinvoinnin kustannusten hallintaan liittyviä ennaltaehkäiseviä panostuksia, joiden tulevaisuus tulee nyt taloudellisten resurssien niukkenemisen myötä uudelleentarkasteltavaksi. Lähtökohtainen oletus on, etteivät hyvinvointialueet ole valmiita maksamaan näiden palveluiden tuottamisesta kunnille, ennen kuin ennaltaehkäisevien toimien euromääräiset vaikutukset on tarkasti tutkittu ja todennettu. Vaikutusketjujen syy-seuraus-yhteyksien moninaisuuden ja pitkien tarkasteluajanjaksojen perusteella tämä on ollut erittäin vaikeaa, ja panostuksia onkin historiassa tehty usein kokemuseräiseen tietoon ja hyväksi todettuihin käytäntöihin perustuen. Kuntalainen on joka tapauksessa merkittävässä määrin kunnan palveluiden käyttäjä elämänsä alkuvaiheessa, jolloin on mahdollista ennalta vaikuttaa moneen asiaan, jotka määrittävät tulevaisuudessa henkilön terveyspalveluiden ja psyykkisen hyvinvoinnin palvelutarvetta. Tämä asia puoltaa kuntien ja hyvinvointialueiden nykyistä syvemmän yhteistyön merkitystä ja tarvetta yhteiskunnan kokonaiskustannusten hallinnassa.

Kuntatalouden kehitysnäkymien johdosta kuntatalous edellyttää elvyttäviä ja taloutta tasapainottavia toimenpiteitä niiltä osin kuin niitä on mahdollista toteuttaa. Lisäksi joitakin kuntien nykyisiä lakisääteisiä tehtäviä tulisi arvioida valtion toimesta uudelleen. Joka tapauksessa, kuntien taloutta kurjistavien valtion tulonsiirtojen vähentyminen, ei saisi johtaa ainoastaan kuntalaisten tuloverojen korotuksiin, joka on omiaan hidastamaan Suomen talouskasvua. Verotulojen kasvattaminen näyttää kuitenkin välttämättömältä, sillä tuotannon vähentämisestä ja toimintojen tehostamisesta saatavat säästöt eivät riitä kattamaan tulopohjan supistumista.

Vuoden 2023 aikana Limingassa lähdettiin valmistelemaan talousarvion tasapainottamisohjelmaa, jota on välttämätöntä jatkaa vuoden 2024 aikana. Talouden suunnitelma on tehty sillä olettamuksella, että nykyistä verotulopohjaa kasvatetaan sekä toimintaa skaalataan alaspäin tasapainoon nykyisen tulopohjan suhteen.

3. TALOUSARVIO RAAMI VUODELLE 2025

Vuoden 2025 talousarvion valmistelussa huomioon otettavat asiat:

- Jokaisen toimintayksikön on huolehdittava, että toiminta ja siihen liittyvät rahoitustarpeet eivät kasva kestäättömästi ja niiden tehokkuutta ja vaikuttavuutta seurataan suhteessa toiminnan kokonaisu-meen. Väliaikainen paine kunnan palveluiden lisäämiseen pyritään ensisijaisesti kattamaan ostopalve-luita lisäämällä.
- Talousarvion laadinnassa huomiota tulee kiinnittää erityisesti tulopohjan vahvistamiseen (väestön-kasvu sekä elinkeinojen ja työpaikkojen vahvistaminen/mahdollistaminen).
- Talouden pitäminen tasapainossa tulevina vuosina edellyttää palvelutuotantoon uudistuksia jatkuvan parantamisen hengessä ja toiminnan tehostamista joka päivä paremmaksi.
- Talous tulee pitää tasapainossa tulevina vuosina, jotta tilikauden yli-/alijäämä pysyy nolla tasolla tai on hieman ylijäämäinen.
- Kunnan talouden suunnittelussa täytyy varmistaa kunnan tulevaisuus siten, että tulos saadaan positiiviseksi suunnitteluvuoden 2027 loppuun mennessä.
- Investointien omarahoitus pyritään saamaan mahdollisimman korkealle ja investointeja toteutetaan harkitusti. Investointimenojen kokonaismäärä pyritään pitämään kunnan vuosikatteen tasolla, jolloin investointeihin ei tarvitse ottaa uutta lainarahoitusta. Investoinneissa painopistettä siirretään tuotan-nollisiin, tulopohjaa vahvistaviin investointeihin.

Tavoitteena on kunnan talouden pitäminen tasapainossa koko suunnittelukauden ajan. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnan tuloksen täytyy olla positiivinen suunnittelukauden loppuun mennessä. Vuosi 2023 päättyi 1,7 milj. euroa ylijäämäiseksi 2,6 milj. euron investointivarausten purkautumisen avulla. Tilikauden tulos oli negatiivinen -0,9 milj. euroa. Vuosi 2024 on hyvinvointialueuudistuksen jälkeen ensimmäinen vuosi, kun kunnan talous on vertailukelpoinen edelliseen vuoteen nähden. Poikkeuksen tässä tekee verotulot ja valtion-osuudet, joissa tasot ovat vielä vuonna 2023 liian korkeat suhteessa lopulliseen kunnan rahoituspohjaan. Verotuloissa vuonna 2023 näkyy vielä aiempaan kuntarakenteeseen pohjautuvat veronpalautukset (verohäntä), jonka vaikutus oli tuloveroihin 2,2 milj. euroa ja yhteisöveroihin 0,1 milj. euroa. Valtionosuuksien osalta on tiedossa, että sote-siirtolaskelmien perusteella kuntien valtionosuutta tullaan leikkaamaan hallituksen nykyisen esityksen perusteella noin 450 milj. euroa. Ilman verohännän vaikutusta kunnan 2023 vuoden tulos olisi ollut 3,2 milj. euroa tappiollinen, joten taloudellinen selviytyminen tulevaisuudessa edellyttää tasapainottamissuunnitelman tekemistä.

Kuntalain 110 § mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Jos alijäämää ei kateta määräajassa, voidaan käynnistää arviointimenetely. Tulevien vuosien alijäämäiseksi ennakoitujen tilinpäätösten johdosta kunnassa jatketaan vuonna 2023 käynnistetyn tasapainotusohjelman tekemistä, jonka tavoitteena on saada kunnan talous tasapainoon taloussuunnittelukauden 2025-2027 aikana. Talousarvion laatiminen voidaan aloittaa ilman päätöstä talousarvioraamista. Talousarviota laadittaessa on otettava huomioon tässä talousarvion laadintaohjeessa päätetyt linjaukset.

3.1. Toimintatuotot ja toimintakulut

Maksut ja taksat pitää käydä huolella läpi ja tehdä niihin mahdolliset tarkistukset.

Toiminnan volyymien kasvun tulee aina johtaa aiempaa taloudellisesti tehokkaampaan ja vaikuttavampaan lopputulokseen suhteutettuna yksikkökustannuksiin. Hallintokunnilta pyydetään talousarviovalmistelun pohjaksi näkemystä niistä toimenpiteistä, joilla hallintokunta pystyy toteuttamaan toimintamenot talousarvion 2024 tasolla. Toimenpiteiden alustavia vaikutuksia käsitellään raamin käsittelyn yhteydessä. Talousarvion laadintaohje on laskettu sillä olettamalla, että kiinteistöihin liittyviä ulkoisia vuokratkustannuksia saadaan pienennettyä 0,6 milj. euroa vuodessa nykyiseen tasoon nähden. Ulkoa vuokrattujen kiinteistöjen kustannuksia on vähennetty 0,3 milj. euroa vuodelle 2026 ja 0,3 milj. euroa lisää vuodelle 2027.

3.2. Henkilöstökulut

Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus KVTES 2022–2025 on voimassa 1.5.2022–30.4.2025. KVTES:n mukaan vuonna 2025 ei ole suunniteltu palkkojen yleiskorotusta, mutta kehittämisohjelmaeriä on yhteensä 0,8 %. Talousarvio laaditaan sillä oletuksella, että palkankorotukset toteutuisivat vuonna 2025 maltillisimpina, kuin kahtena edellisenä vuotena 2023-2024. Henkilöstömenojen kasvun pitäminen hallinnassa edellyttää muita toimintaa tehostavia toimenpiteitä, jotka voidaan kytkeä osaksi talouden tasapainottamisohjelmaa.

Laadintaohjeen suunnittelun yhteydessä on arvioitu, että henkilöstömenojen kasvu täytyy pyrkiä pitämään 1,00 % tasolla vuonna 2025, jotta kunnan alijäämä ei muodostu liian suureksi. Tämä on tärkeää, sillä kunnan väestömäärä ei ole olennaisesti kasvanut vuosien 2021-2023 aikana, vaikka henkilöstömenojen kasvu on ollut nopeaa: 2021: +11,3 % ja vuonna 2022 +8,3 %. Vuosien 2022-2023 välistä henkilöstömenojen muutosta ei voida vertailla hyvinvointialueuudistuksen johdosta. Hallintokuntia veloitetaan tarkistamaan talousarvion henkilöstösuunnittelun yhteydessä seuraavat asiat:

- Yksiköiden tulee tarkastaa vakituisten henkilöiden tietojen oikeellisuus.
- Lisäksi yksiköiden tulee budjetoida määräaikaisten ja sijaisten palkkamäärärahat. Määräaikaiset tehtävät tulee esittää henkilöstösuunnitelmassa ja budjetoidun palkkasumman on vastattava tätä esitystä. Mahdolliset henkilöstömuutokset sekä eläköitymiset tulee ottaa huomioon palkkasummien budjetoinnissa.
- Esimiehet syöttävät palkat ja palkkiot erillisen ohjeen mukaisesti.
- Käyttösuunnitelman laadintavaiheessa tehdään läpi kaikkien hallinnonalojen selvitys, jonka tavoitteena on löytää henkilöstökustannuksista vähennystä yhteensä 17 henkilötyövuoden verran. Toimenpiteen vaikutuksista puolet kohdistuu vuodelle 2025 ja vaikutukset ovat voimassa täysimääräisinä vuoden 2026 alusta lähtien. Ensisijaisesti selvitetään päättyvät määräaikaisuudet sekä mahdollinen eläköityminen vähennyksien toteuttamisessa.

3.3. Verorahoitus ja valtionosuudet

- Kunnallisvero on 2024 vuonna 8,9 %. Talousarvion laadintaohjeeseen on laskettu verotulopohjaan tuloverojen korotukset +0,5 % vuodelle 2025 ja +0,5 % vuodelle 2026 siten, että tuloveroprosentti on 9,4 vuonna 2025 ja 9,9 vuonna 2026. Verojen korotukset toteutetaan, mikäli valtionosuusnäkökulma säilyy heikkona ja kuntien rahoitusuudistus ei helpota tilannetta. Jos talous vahvistuu esim. valtionosuuksien kautta 2025, jälkimmäinen verojen korotus on mahdollista jättää toteuttamatta.
- Kiinteistövero on suunnitteluohjeessa pidetty nykyisellä tasolla: yleinen kiinteistövero: maapohja 1,30 %, yleinen kiinteistövero: rakennukset 1,10 %, vakituiset asuinrakennuksen 0,50 % muut asuinrakennukset 1,10 %, rakentamaton rakennuspaikka 3,0 %, voimalaitos 3,10 %.

Oletusarvona on, että mahdolliset verotuksessa tapahtuvat muutokset kompensoidaan täysimääräisesti valtionosuuksien kautta. Yhteisöveroa arvioidaan kertyvän nykyisellä jako-osuudella kunnille tilitettävästä yhteisöverosta.

Työttömyysaste Limingassa on maaliskuun työllisyyskatsauksessa (Työllisyyskatsaus, huhtikuu 2024, www.ely-keskus.fi) 6,3 % ja työttömiä työnhakijoita 289, joista lomautettuja 56. Limingan työllisyystilanne on hyvä suhteessa naapurikuntien työllisyystilanteeseen ja hyvä suhteessa koko Pohjois-Pohjanmaan tilanteeseen yhteensä (työttömyysaste 11,5 %). Työllisyystilanne Limingassa on huhtikuussa Pohjois-Pohjanmaan alhaisin. Muihin kuntiin verrattuna hyvästä tilanteesta huolimatta työllisyystilanne on heikentynyt edellisen vuoden vastaavaan aikaan nähden (5,8 % huhtikuussa 2023).

3.4. Kunnan alustava tuloslaskelma ja rahoituslaskelma 2025–2027

Tuloslaskelma	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	Muutos €	Muutos %
Limingan kunta ulkoiset	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	TA2024-TA2025	TA2024-TA2025
Varsinainen toiminta							
Toimintatuotot							
Myyntituotot	924	780	796	804	812	16	2,0 %
Maksutuotot	786	823	839	848	856	16	2,0 %
Tuet ja avustukset	1 119	1 066	1 066	1 066	1 066	0	0,0 %
Muut tuotot	2 336	2 550	2 550	2 550	2 550	0	0,0 %
Toimintatuotot yhteensä	5 165	5 219	5 251	5 267	5 284	32	0,6 %
Valmistus omaan käyttöön	93	75	75	75	75	0	0,0 %
Toimintakulut							
Henkilöstökulut	-27 134	-26 884	-28 272	-28 338	-28 905	-1 388	5,2 %
Palvelujen ostot	-9 259	-9 304	-9 490	-9 680	-9 825	-186	2,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 379	-3 485	-4 029	-4 089	-4 151	-544	15,6 %
Avustukset	-1 125	-1 238	-1 366	-1 386	-1 407	-128	10,3 %
Muut toimintakulut	-3 128	-3 593	-4 542	-4 310	-4 075	-949	26,4 %
Toimintakulut yhteensä	-44 025	-44 505	-47 699	-47 803	-48 362	-3 194	7,2 %
Toimintakate	-38 767	-39 211	-42 373	-42 461	-43 003	-3 162	8,1 %
Verotulot	21 943	21 066	23 092	25 877	27 008	2 026	9,6 %
Valtionosuudet	20 710	20 909	20 945	21 500	21 500	36	0,2 %
<i>Verorahoituksen kasvu</i>							
Rahoitustulot ja -menot							
Korkotulot	17	5	30	20	20	25	500,0 %
Muut rahoitustulot	51	51	15	15	15	-36	-70,6 %
Korkokulut	-657	-740	-946	-951	-903	-206	27,8 %
Muut rahoituskulut	-6	-10	-10	-4	-4	0	0,0 %
Vuosikate	3 290	2 070	753	3 996	4 633	-1 317	-63,6 %
Poistot ja arvonalentumiset							
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 165	-3 993	-4 100	-4 100	-4 100	-107	2,7 %
Lisäpoistot	0						
Arvonalentumiset							
Tilikauden tulos	-875	-1 923	-3 347	-104	533	-1 424	74,1 %
Poistoeron lis. (-) tai väh. (+)	984	979	980	980	980	1	0,1 %
Varausten lis. (-) tai väh. (+)	1 600						
Tilikauden yli-/alijäämä	1 708	-944	-2 367	876	1 513	-1 423	150,7 %
Tavoitteet ja tunnusluvut							
Toimintatulot/toimintamenot, %	11,7	11,7	11,0	11,0	10,9		
Vuosikate/poistot, %	79,0	51,8	18,4	97,5	113,0		
Vuosikate poistonlaisista investoinneista, %	76,6	66,2	21,5	192,6	431,0		
Vuosikate e/asukas	321	200	73	385	443		
Kertynyt ylijäämä	12 012	11 068	5 941	6 817	8 330		
Kertynyt ylijäämä e/asukas	1 172	1 071	575	657	797		
Asukasluku	10 253	10 338	10 333	10 373	10 453		

Rahoitusosa, 1 000 €	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	Muutos €	Muutos %
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	TA2024- TA2025	TA2024- TA2025
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	3 290	2 070	753	3 996	4 633	-1 317	-64 %
Tulorahoituksen korjaukset	-150	-350	-100	-100	-100	250	-71 %
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-4 990	-3 999	-3 905	-2 200	-1 200	94	-2 %
Rahoitusosuudet investointeihin	496	398	278	0	0	-120	-30 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	200	475	125	125	125	-350	-74 %
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 154	-1 406	-2 849	1 821	3 458	-1 443	103 %
Rahoituksen rahavirta							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäykset	0	0	0	0	0	0	-
Antolainasaamisten väh.	178	5	5	5	5	0	0 %
Lainakannan muutokset							
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	4 801	7 644	3 674	2 737	2 843	59 %
Pitkäaikaisten lainojen väh.	-3 300	-3 400	-4 800	-5 500	-6 200	-1 400	41 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	5 000	0	0	0	0	0	-
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 802	0	0	0	0	0	
Rahoituksen rahavirta	76	1 406	2 849	-1 821	-3 458	1 443	103 %
Rahavarojen muutos	-1 078	0	0	0	0	0	-
Rahavarat 31.12.	2 106	2 106	2 106	2 107	2 107	0	0 %
Rahavarat 1.1.	3 149	2 106	2 106	2 106	2 107	0	0 %
Tavoitteet ja tunnusluvut							
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 154	-1 406	-2 849	1 821	3 458		
Lainanhoitokate	1,0	0,7	0,3	0,8	0,8		
Kassan riittävyys, pv	0	0	0	0	0		
Investointien tulorahoitusprosentti	73,2	57,5	20,8	181,6	386,1		

4. HALLINTOKUNTIA SITOVA TALOUSRAAMI VUODELLE 2025

Valtuusto hyväksyy talousarviossa sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot, liikelaitoksen talousarvion sitovat erät ja liikelaitoksen sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Valtuusto päättää talousarvion hyväksymisen yhteydessä, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kunnan viranomaisia. Kunnanhallitus voi päättää sellaisen maksun suorittamisesta, joka on kuntaa sitova ja kiireellisesti maksettava, vaikka tarkoitukseen ei ole määrärahaa käytettävissä. Kunnanhallituksen on viipymättä tehtävä valtuustolle esitys määrärahan myöntämisestä tai korottamisesta. Peruskunnan hallintokuntien valtuustoon sitova määräraha on toimintakate (tulot – menot). Liikelaitosten valtuustoon sitova taso on liikeylijäämä (+)/-alijäämä (-).

5. BUDJETOINTIOHJELMA

Budjetointi tehdään Opiferus taloussuunnittelu -ohjelmaan. Talousarviopohja rakennetaan olemassa olevaan organisaatiopohjaan huomioiden päätetyt organisaatiomuutokset. Palvelualueiden tulee ilmoittaa sekä organisaatiomuutoksesta, että muista tarpeista johtuvat muutokset kustannuspaikkahierarkian rakenteeseen (kustannuspaikat, toiminnot) talouspalveluun heti talousarviovalmistelun alkaessa.

Investointisuunnitelma laaditaan keskitetysti konsernipalveluiden toimesta Opiferuksen taloussuunnittelu -ohjelmaan. Talouspalvelut järjestävää syksyllä budjetointityöpajoja, jotka sisältää mm. uuden Opiferus taloussuunnittelujärjestelmän koulutukset ja muut talousarvion laadintaan liittyvät ohjeistukset.

6. TALOUSARVION SUUNNITTELUTYÖPAJAT

Talousarvion suunnittelutyöpajat järjestetään seuraavasti:

- 28.8.2024
- 5.9.2024
- 6.9.2024

7. TALOUSARVIOESITYKSEN TEKEMINEN

7.1. Talousarvio ja -suunnitelma 2025-2027

Kuntalain mukaan valtuuston on hyväksyttävä talousarvion yhteydessä kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma, jonka ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Käyttötalouden taloussuunnitelma tehdään kolmeksi vuodeksi ja investointisuunnitelma viideksi vuodeksi.

Vuosien 2026–2027 taloussuunnitelman rakenne on samanlainen kuin talousarvionkin, ja se sisällytetään samaan julkaisuun kuin vuoden 2025 talousarvio.

Talousarvio ja -suunnitelma vuosille 2025–2027 sisältää:

- käyttötaloussuunnitelman
- investointisuunnitelman
- henkilöstösuunnitelman
- strategiasta johdetut mittarit ja tavoitteet

7.2. Strategiset menestystekijät ja palvelualuekohtaiset toimintaohjelmat

Toimialojen sitovat tavoitteet on johdettava valtuustotason strategisista tavoitteista. Jokaisesta tavoitteesta on muodostettava toiminnan sisältöön pureutuvia mittareita, joka kuvaavat konkreettisia asioita strategisten mittareiden eri näkökulmista (**liite 1**).

Talousarviotekstit esitetään liitteenä olevan mallilomakkeen mukaisesti (**peruskunnan alaiset hallintokunnat liite 2 ja liikelaitokset liite 3**). Lähtökohtana esityksille on toimintaympäristöanalyysi, jossa esitetään tulosaluetta koskevat valtakunnallisen tason linjaukset ja oman toimintaympäristön muutokset. Tavoitteissa esitetään kuntastrategiaa tukevat keskeiset tulosalueen tavoitteet ja niitä kuvaavat mittarit. Talousarvioesitys sisältää myös riskienhallinnan kuvauksen (merkittävimmät riskit ja niiden hallintamekanismit, riskienhallintatyökalun (**liite 4**) pohjalta).

Riskienhallintatyön edelleen kehittämiseksi kukin palvelualue tekee riskienarvioinnin ja laatii riskienhallintasuunnitelman niin, että strategiset, toiminnalliset, taloudelliset ja vahinko- ja turvallisuusriskit tulevat kattavasti huomioiduksi. Lisäksi näille riskeille määritellään vastuuhenkilö ja torjuntakeinot, sekä arvioidaan riskien vaikutusta ja todennäköisyyttä. Riskienhallinta on järjestelmällisiä menettelyjä, joiden avulla tunnistetaan ja arvioidaan kuntakonsernin toimintaan liittyviä riskejä sekä määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja säännönmukaiseksi raportoimiseksi. Tavoitteena tällä työllä on, että riskienhallinnan osaaminen lisääntyy ja samalla myös tiedostetaan, että riskienhallintaan liittyviä asioita tulee huomioida kaikessa päätöksenteossa. Vuoden 2025 talousarvion laadinnan yhteydessä kaikki hallintokunnat laativat oman toimialansa riskienhallintasuunnitelman ja tämä käsitellään talousarvion yhteydessä hallintokunnissa (lautakunnat/johtokunnat).

7.3. Riskienarviointi

Talousarvion laadinnan yhteydessä tehdään riskienarviointi hallintokuntatasoisesti erillisen riskienarviointityökalun avulla. Riskienarvioinnissa otetaan kantaa toimintaympäristöön, hallintomalliin ja johtamiseen, palvelujen kehittämiseen, toimintaan, henkilöihin, juridisiin asioihin, palveluntuotantoon, toimitiloihin, koneisiin ja kalustoon, toimintaympäristöön, talouden tasapainoon ja rahoitukseen. Riskien arvioinnissa huomioidaan vallitseva turvallisuustilanne, kriiseihin varautuminen ja toimintaympäristön muutosennusteet kohdallisella varovaisuudella.

Riskienarviointipohjan täyttämiseen liittyvät koulutukset järjestetään erikseen. Riskien toteutuminen arvioidaan vähintään kerran vuodessa tilinpäätöksen yhteydessä. Talousarvion laadinnan yhteydessä toteutettavan riskienarvioinnin määräaika on 31.10.2024 mennessä. Hallintokuntien johtajat vastaavat riskienarvioinnin asianmukaisesta toteuttamisesta sekä riskienhallintakeinoista omalla vastuualueellaan.

7.4. Henkilöstösuunnittelu

Henkilöstösuunnitelmasta, joka pitää sisällään sekä lisäykset että vähennykset, on tehtävä erillinen, seuraavan ohjeen mukainen perusteltu esitys. Henkilöstösuunnitelmassa esitetään sekä suunnitelmakaudella lakkautettavat tehtävät, että mahdolliset lisäykset ja muutoksesta aiheutuva kustannusvaikutus. Määräaikaisista tehtävistä on myös tehtävä esitykset kustannusvaikutuksineen (**liite 5**).

Lisäksi huomioon täytyy ottaa valtuuston asettamat tavoitteet, lakien ja asetusten muutosten aiheuttamat mahdolliset mitoitusmuutokset ja palveluiden kysynnän muutokset. Muutosten yhteydessä on aidosti pyhädyttävä pohtimaan, voidaanko asiat tehdä uuden tilanteen edessä jotenkin toisin kuin ennen. Uuden määräyksen johdosta ei ainoa vaihtoehto välttämättä ole uuden tehtävän luominen.

Talousarviossa esitettävän kustannusvaikutuksen on perustuttava kokonaispalkkaan, jossa on huomioitu myös työnantajalle muodostuvat kustannukset. Talousarvion valmistelussa talousjohtaja ja johtoryhmä käsittelee talousarvion henkilöstösuunnitelman palkat ennen kunnanhallituksen talousarvioesitystä koskevaa päätöstä. Tarkoituksena on luoda paremmat edellytykset rekrytoinnin käynnistymiselle talousarvion hyväksymisen jälkeen.

Hallintosäännössä on määrätty, että kunnanhallitus päättää virkojen perustamisesta, lakkauttamisesta ja virkanimikkeen muutoksista. Virkasuhteeseen ottava viranomainen päättää viran kelpoisuusvaatimuksista, jos niistä ei ole päätetty virkaa perustettaessa. Viran tai virkasuhteen julistaa haettavaksi virkasuhteeseen ottamisesta päättävä viranomainen. Kun virkasuhteeseen ottamisesta päättävä viranomainen on valtuusto, viran tai virkasuhteen julistaa kuitenkin haettavaksi kunnanhallitus. Viran/työsopimussuhteen perustamis päätöksen valmisteluun liitetään tehtävän perustietolomake, joka on laadittu talousarviokäsittelyn aikana, sekä tva -tehtäväkuvaus.

7.5. Investoinnit

Investointeja ovat hankkeet, joiden verottomat kulut ylittävät 10 000 euroa. Tätä pienemmät hankinnat ja irtaimen omaisuuden ostot kuuluvat käyttötalouteen hankintakauden kuluksi. Investointien osalta on arvioitava myös mahdolliset vaikutukset käyttötalouteen (henkilöstölisäykset, kiinteistöjen ylläpito yms). Investoinneissa tulee huomioida investointiraja. Pienet peruskorjaushankkeet (vuosiremontit) sekä irtaimistohankinnat (< 10 000 euroa) katetaan käyttötaloudesta.

Suurempiin investointihankkeisiin on tehtävä erilliset investointisuunnitelmat, josta selviää hankkeen laatu, ajoitus ja kustannukset. Talousarvion laadintaohjeeseen investoinnit on laskettu siten, että vuosikatteen heikkenemisen johdosta investoinneista toteutetaan vain kunnan elinvoiman vahvistamisen kannalta välttämättömät hankkeet seuraavan taloussuunnittelukauden 2025-2027 aikana.

Valtuusto hyväksyy talousarvioesityksen investointisuunnitelman.

7.6. Investointisuunnitelman perustelut

Huomiota on kiinnitettävä erityisesti esitettävien investointien ajoitukseen ja kustannusten todenmukaisuuteen. Hankkeiden kokonaiskustannukset on tarkistettava vastaamaan olemassa olevia olosuhteita. Vaikutukset käyttötalouteen (menoihin ja tuloihin) esitetään perusteluissa.

Palvelualue on vastuussa investointiesityksensä kustannusarvion todenmukaisuudesta. Jos taloussuunnitelmaan jo hyväksytyn investoinnin kustannusarvio osoittautuu liian alhaiseksi, on vaarana hankkeen siirtyminen myöhäisemmille vuosille. Investointien kustannukset on esitettävä hankekohtaisesti.

7.7. Määrärahojen esittämistarkkuus

Määrärahat esitetään 100 euron tarkkuudella.

7.8. Esitysten palauttaminen

Lopulliset talousarvioesitykset tulee olla toimitettuna budjetointityöpajoissa annettavien ohjeiden mukaisesti **syyskuun 13. päivään mennessä**. Talousarvio laaditaan sillä tarkkuudella, että erillistä käyttösuunnitelmaa ei laadita.

Esitys on tehtävä ohjeessa esitettyssä muodossa.

Edellä annettuja määräaikoja tulee noudattaa. Käyttöoikeudet lukitaan määräajan päätyttyä.

Asiahallintajärjestelmä Dynastyyn on avattu valmiiksi diaarinumero vuoden 2025 talousarvion valmistelua varten. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta sekä liikelaitosten johtokunta käyttävät seuraavaa diaarinumeroa ja otsikointia talousarvioehdotuksen käsittelyssä: Dnro 373/2024 Talousarvio 2025.

Lautakuntien ja johtokuntien talousarvioesitysten käsittelyn aikataulu:

- Sivistyspalvelut, Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 31.10.2024 mennessä
- Hyvinvointipalvelut, Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 31.10.2024 mennessä
- Ruoka-, puhtaus- ja kiinteistöpalvelujen liikelaitos, Liikelaitosten johtokunta 31.10.2024 mennessä
- Kunnallistekniikka liikelaitos, Liikelaitosten johtokunta 31.10.2024 mennessä

Liite I. Strategiset tavoitteet ja mittarit

ELINVOIMAINEN KUNTAYMPÄRISTÖ

Tavoite	Mittari	Tavoite 2023	Tavoite 2025
Työpaikkojen ja yritysten määrä kasvaa	Uudet perustetut yritykset (kpl)	yli 70 yritystä	yli 70 yritystä / vuosi
	Vuokratut ja myydyt yritystontit (kpl)	yli 10 luovutettua tonttia	yli 10 tonttia / vuosi
	Yhteisöverotulojen kehitys	kasvu + 20 %	> 1,2 milj. €
Pohjois-Suomen paras työllisyysaste ja alle 25-vuotiaiden täystyöllisyys	Työttömyysaste	< 5,5 %	< 5 %
	Pitkäaikaistyöttömien määrä	< 35 henkilöä	< 30 henkilöä
	Nuorten työttömien määrä	< 30 henkilöä	0
	Kunnan osuus työmarkkinatuen kustannuksista	< 200 000 €	< 200 000 €
Liminka yhdeksi luonto- ja teemamatkailun kärki-kohteeksi Pohjois-Suomessa	Matkailun Masterplanin toteutumisaste	60 %	100 %
	Koulutusvientiryhmät Limingassa (kansainväliset ja kansalliset yöpyjät)	> 3-5 ryhmää/vuosi	> 24 ryhmää / vuosi
	Muut matkailuryhmät	> 3-5 ryhmää/vuosi	>24 ryhmää / vuosi
Pohjois-Suomen vetovoimaisin kuntabrändi	Sijoittuminen vetovoima -tutkimuksissa	Kolmen kärjessä Pohjois-Suomessa	Pohjois-Suomen vetovoimaisin

MAANKÄYTTÖ JA KUNTAKUVA

Tavoite	Mittari	Tavoite 2023	Tavoite 2025
Riittävä tonttitarjonta asukkaiden ja yritysten tarpeisiin	Tonttireservi (kaavallinen valmius)		
	- asuntotontit	120 kpl	120 kpl
	- yritystontit	20 kpl	20 kpl
	joista rakentamiskelpoiset tontit		
	- asuntotontit, kpl	60–70 kpl	60–70 kpl
	- yritystontit, kpl	10 kpl	10 kpl
Kunnan muuttotase on positiivinen	Muuttotase	Muuttotase positiivinen	Muuttotase positiivinen
Kuntakeskuksen veto-voima kasvaa	Liike-, toimitila- ja asuinrakentamisen kasvattaminen sekä tyhjien liiketilojen väheneminen kuntakeskuksessa. Kuntakeskuksen ja Tupoksen:		
	- asukasluku	+ 40 asukasta / vuosi	Kuntakeskuksen ja Tupoksen asukasluku ja työpaikkamäärä on merkittävästi vahvistunut
	- uudet yksityiset investointihankkeet	> 5 uudisrakennushanketta	
Saavutettavuus ja liikenneyhteydät paranevat	Joukkoliikenteen nousijamäärät	Käyttäjien määrä kasvaa	Käyttäjien määrä kasvaa
	Lähijunayhteys ja kaksoisraide	Lähijunaselvitys hyväksytty. kaksoisraiteen suunnittelua jatketaan 2023.	
	MAL-hankkeet	Kunnasta vähintään 1 hanke hyväksytty suunnitelmaan	2-3 toteutunut

HYVINVOIVAT KUNTALAISET

Tavoite	Mittari	Tavoite 2023	Tavoite 2025
Hyvinvointikertomuksen tavoitteiden toteuttaminen	Lasten ja nuorten vapaa-ajan liikkuminen	Tilanne paranee kouluterveyskyselyssä 2023	
Osallistumista ja yhteisöllisyyttä tukevat toimintamallit on otettu käyttöön	Kuntalaisten kokema hyvinvointi kuntalaiskyselyssä	65 % kuntalaisista arvioi hyvinvointinsa hyväksi tai erittäin hyväksi	
Liminka tunnetaan monipuolisena kulttuuri-, liikunta- ja tapahtumakuntana	<p>Keskeisten tapahtumien kävijämäärät</p> <p>Virkistysalueiden kehittämissuunnitelma yhteistyössä eri toimijoiden kanssa</p> <p>Uusien lasten, nuorten ja perheiden tapahtumat</p> <p>Limingan kulttuurin merkkihenkilöiden brändääminen (Ojanperä, Lampi, Tuori ja Krankka)</p>	<p>Kävijämäärät kasvavat vuosittain</p> <p>Rantakylän ja Ruutikan kaan virkistysalueiden masterplanin mukainen toimeenpano</p> <p>Kaksi uutta nuorten tapahtumaa vuoden 2023 aikana.</p> <p>Suunnitelmatyö aloitettu.</p>	

TALouden TASAPAINO JA JOHTAMINEN

Tavoite	Mittari	Tavoite 2023	Tavoite 2025
Kuntakonsernin talous on tasapainossa	Toimintakate Verorahoitus	Toimintakatteen kasvu </= verorahoituksen kasvu	Toimintakatteen kasvu </= verorahoituksen kasvu
	Investointien tulo-rahoitus %	Yli 60 %	Yli 80 %
	Konsernin lainamäärä € /asukas	< koko maan keskiarvo	< koko maan keskiarvo
	Vuosikate	Vuosikate kattaa poistot	Vuosikate kattaa poistot
	Taseen ylijäämä	Taseessa on ylijäämää	Taseessa on ylijäämää
Omistajaohjauksella toteutetaan kuntastrategiaa	Omistajapoliittisten linjausten toteutuminen	Tavoitteiden toteutuminen	Toimiva ja tehokas kuntakonserni
	Omistajaohjauskeskustelut	Vähintään 2 x / vuosi	
	Yhtiökohtaisten tavoitteiden toteutuminen	Tavoitteiden toteutuminen	
Hyvinvoiva, osaava ja kehityshakuinen henkilöstö	Sairauspoissaolopäivät / työntekijä	Sairauspoissaolojen määrä < 15 pv/tt	
	Keskimääräinen eläköitymisikä	> 64 vuotta	
	Henkilöstökysely	Henkilöstön työhyvinvointi paranee	
Oikea-aikainen, avoin ja monikanavainen viestintä	Julkaisujen määrä eri kanavissa	Jokainen yksikkö viestii toiminnastaan vähintään 1 x / viikko	

Liite 2. Mallilomake lautakunnan alaisen hallintokunnan talousarviotekstejä varten

”Hallintokunnan nimi” talousarvio vuodelle 2025 ja -suunnitelma vuosille 2026 – 2027

1. Palvelualueen yleistavoite

Yleiskuvaus hallintokunnan toiminnasta ja tulevasta toimintavuodesta 2025. Merkittävimmän hallintokunnan toimintaa koskevat muutokset.

2. Yleiskuvaus palvelualueen palveluista ja tarkoituksesta

Lyhyt yleiskuvaus, miten toiminta järjestetään talousarviovuoden aikana. Toimintasuunnitelma sisältää hallintokunnan eri toimialojen toimintasuunnitelman. Kuvaus palveluiden järjestämistavasta, huomioiden oma ja ulkoinen palvelutuotanto.

3. Toimintaympäristöanalyysi

Kuvaus hallintokunnan ja sen eri toimialojen toimintaympäristöjen kehittymisestä. Toimintaympäristöanalyysi sisältää olennaiset toimintaympäristön muutoksiin liittyvät tekijät, kuten toimintaa koskevat lakimuutokset ja muut viranomaisvaatimusten muutokset, palvelutarpeeseen vaikuttavat demografiset muutokset, palvelutuotannon kannalta olennaiset tuotteiden ja palveluiden saatavuuteen liittyvät muutokset, henkilöstön saatavuus jne.

4. Toiminnan kehittäminen

Toiminnan kehittämiseen liittyvät toimenpiteen taloussuunnittelukauden aikana. Kuvauksessa tulee eriyttää operatiivinen oman toiminnan kehittäminen ja kehittämishankkeisiin liittyvät kehittämistyö.

Kuvaus talousarviosuunnitelmakauden 2025-2027 aikana suunnitelluista toimintaan kohdistuvista muutoksista ja kehittämistoimenpiteistä.

5. Talous

Taloussuunnitelma tehdään Opiferus taloussuunnittelujärjestelmässä. Talous -osiossa tehdään lyhyt analyysi talouden kehittymisestä suhteessa vuoden 2023 talousarvioon ja ennusteeseen. Analyysi sisältää selitteet olennaisista resursseihin vaikuttavista muutoksista.

6. Palvelualueen keskeiset muutokset suunnittelukaudella

Lyhyt yhteenveto keskeisistä toiminnallisista ja taloudellisista muutoksista, joita toteutetaan tai suunnitellaan toteutettavan talouden suunnittelukauden aikana.

7. Palvelualueen strategiset tavoitteet

Palvelualueen kuntastrategiasta johdetut tavoitteet ja mittarit. Pohjana mittariston laadinnassa jatkuvuuden periaatteen mukaisesti vuoden 2025 talousarviossa päätetyt toiminnalliset tavoitteet ja niiden toteutumista kuvaavat mittaristot.

10. Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma

Sisältää liitteen 4. mukaiset tiedot.

Analyysi tarvittavan henkilöstön määrästä ja suunnitelma henkilöstön ammattitaidon ylläpitämiseen liittyvästä koulutustarpeesta 2025.

11. Investoinnit

Investoinnit kuvataan hanketasolla alla oleva esimerkin mukaisesti:

Investointihankkeen nimi tähän

	2025	2026	2027
menot	-150 000	-150 000	-150 000
tulot	50 000	50 000	50 000
netto	-100 000	-100 000	-100 000

Kuvaus investointihankkeesta, hankkeeseen sitoutuvista resursseista ja sen kestosta.

12. Riskienhallinta

Kuvaus hallintokunnan olennaisista riskeistä, perustuen riskienhallintatyökalun (Excel: Riskien arviointi – Hallintokunnan merkittävimmät riskit) määrittelyyn. Riskienhallinnassa kantaa otetaan hallintokunnan:

- Toimintaympäristöön liittyvät riskit
- Hallintomalliin ja johtamiseen liittyvät riskit
- Palvelujen kehittämiseen liittyvät riskit
- Toimintariskit
- Henkilöstöriskit
- Juridiset riskit
- Palvelutuotannon turvallisuuteen liittyvät riskit
- Toimitiloihin, koneisiin ja kalustoon liittyvät riskit
- Ympäristöriskit
- Talouden tasapainoon liittyvät riskit
- Rahoitusriskit
- Tulevaisuuden talouteen liittyvät riskit

Riskienhallintaa ei sisällytetä hallintokunnan lopullisiin/julkisiin talousarvioteksteihin, vaan ne koostetaan erilliseksi riskienhallintakatsaukseksi konsernihallinnon riskikartoituksessa.

Liite 3. Mallilomake liikelaitoksen talousarviotekstejä varten

”Liikelaitoksen nimi” talousarvio vuodelle 2025 ja -suunnitelma vuosille 2026 – 2027

1. Liikelaitoksen yleistavoite

Yleiskuvaus hallintokunnan toiminnasta ja tulevasta toimintavuodesta 2025. Merkittävimmän hallintokunnan toimintaa koskevat muutokset.

2. Yleiskuvaus liikelaitoksen palveluista ja tarkoituksesta

Lyhyt yleiskuvaus, miten toiminta järjestetään talousarviovuoden aikana. Toimintasuunnitelma sisältää hallintokunnan eri toimialojen toimintasuunnitelman. Kuvaus palveluiden järjestämistavasta, huomioiden oma ja ulkoinen palvelutuotanto.

3. Toimintaympäristöanalyysi

Kuvaus hallintokunnan ja sen eri toimialojen toimintaympäristöjen kehittymisestä. Toimintaympäristöanalyysi sisältää olennaiset toimintaympäristön muutoksiin liittyvät tekijät, kuten toimintaa koskevat lakimuutokset ja muut viranomaisvaatimusten muutokset, palvelutarpeeseen vaikuttavat demografiset muutokset, palvelutuotannon kannalta olennaiset tuotteiden ja palveluiden saatavuuteen liittyvät muutokset, henkilöstön saatavuus jne.

4. Palveluiden järjestäminen ja keskeiset toimenpiteet toimintavuoden 2025 aikana

Toiminnan kehittämiseen liittyvät toimenpiteet taloussuunnittelukauden aikana. Kuvauksessa tulee eriyttää operatiivinen oman toiminnan kehittäminen ja kehittämishankkeisiin liittyvät kehittämistyö.

Kuvaus talousarviosuunnitelmakauden 2025-2027 aikana suunnitelluista toimintaan kohdistuvista muutoksista ja kehittämistoimenpiteistä.

5. Toiminnan kehittäminen

Kuvaus toiminnan kehittämiseen kohdistuvista toimenpiteistä talouden suunnittelukauden aikana, sekä tiivis kuvaus toiminnan kehittämiseen liittyvistä muutostoimenpiteistä. Kehittämisen painopisteenä palvelun laadun kehittäminen, sopimusohjausmallin edistäminen, toiminnan kehittäminen liiketoimintalähtöiseksi sekä liikelaitoksen toiminnan muutosjoustavuuden edistäminen taloudellisen toimintaympäristön muutoksiin joustavaksi.

6. Talous

Taloussuunnitelma tehdään Opiferus taloussuunnittelujärjestelmässä. Talous -osiossa tehdään lyhyt analyysi talouden kehittymisestä suhteessa vuoden 2023 talousarvioon ja ennusteeseen. Analyysi sisältää selitteet olennaisista resursseihin vaikuttavista muutoksista.

7. Liikelaitoksen strategiset tavoitteet

Liikelaitoksen kuntastrategiasta johdetut tavoitteet ja mittarit. Pohjana mittariston laadinnassa jatkuvuuden periaatteen mukaisesti vuoden 2025 talousarviossa päätetyt toiminnalliset tavoitteet ja niiden toteutumista kuvaavat mittaristot.

8. Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma

Sisältää liitteen 4. mukaiset tiedot.

Analyysi tarvittavan henkilöstön määrästä ja suunnitelma henkilöstön ammattitaidon ylläpitämiseen liittyvästä koulutustarpeesta 2025.

9. Investoinnit

Investoinnit kuvataan hanketasolla alla oleva esimerkin mukaisesti:

Investointihankkeen nimi tähän

	2025	2026	2027
menot	-150 000	-150 000	-150 000
tulot	50 000	50 000	50 000
netto	-100 000	-100 000	-100 000

Kuvaus investointihankkeesta, hankkeeseen sitoutuvista resursseista ja sen kestosta.

10. Riskienhallinta

Kuvaus hallintokunnan olennaisista riskeistä, perustuen riskienhallintatyökalun (Excel: Riskien arviointi – Hallintokunnan merkittävimmät riskit) määrittelyyn. Riskienhallinnassa kantaa otetaan hallintokunnan:

- Toimintaympäristöön liittyvät riskit
- Hallintomalliin ja johtamiseen liittyvät riskit
- Palvelujen kehittämiseen liittyvät riskit
- Toimintariskit
- Henkilöstöriskit
- Juridiset riskit
- Palvelutuotannon turvallisuuteen liittyvät riskit
- Toimitiloihin, koneisiin ja kalustoon liittyvät riskit
- Ympäristöriskit
- Talouden tasapainoon liittyvät riskit
- Rahoitusriskit
- Tulevaisuuden talouteen liittyvät riskit

Riskienhallintaa ei sisällytetä hallintokunnan lopullisiin/julkisiin talousarvioteksteihin, vaan ne koostetaan erilliseksi riskienhallintakatsaukseksi konsernihallinnon riskikartoituksessa.

Liite 5. Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstömäärä 31.12.	2024	2025	2026	2027
Vakinaiset, lkm.				
Määräaikaiset, lkm				
Sijaiset, lkm				
Työllistetyt (vuoden aikana), lkm				
Henkilöstö yhteensä				

Eläkkeelle jäänti (tehtävä)	2025	2026	2027

Uudet vakinaiset virat/tehtävät	2025	2026	2027

--	--	--	--

Sijaistyövoiman tarve	2025	2026	2027
Tehtävä			

Työvoiman saatavuuden ongelma-alueet ja suunnitelmat osaamisen ja saatavuuden varmistamiseksi